

גליון מספר

53

שבט תש"פ
פברואר 2020

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and its Decisor : Rabbinical Court Decisions in Family Matters

מאבקי סמכות

רכוש

כתובה

צווי הגבלה

בירור יהדות

תנאים למתן הגט

מערכת הדין והדיין:

יו"ר המערכת: פרופ' רות הלפרין-קדרי, ד"ר סוזן וייס
עורך ראשי: פרופ' עמיחי רדזינר
חברי המערכת: עו"ד עדי רז, עו"ד שי זילברברג,
עו"ד אסנת פרינץ
מנהלת ומפיקה: עו"ד קרן הורוביץ, מנכ"לית מרכז רקמן
סגניות עורך: דפנה נטוביץ-רון, נועה קסיר-פת
עיצוב וביצוע גרפי: ברק נתיב

כתובת המערכת:

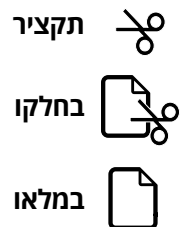
המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן 5290002
טל: 03-5318895, פקס: 03-7360499
www.rackmancenter.com
e-mail: dvd.rackman@gmail.com

ראשי תיבות

בזה"ז – בזמן הזה
בע"כ – בעל כורחו
ג"פ – גט פיטורין
דמו"י – דת משה וישראל
דר"ת – דרבינו תם
זמ"ז – זה מזו
חדר"ג – חרם דרבינו גרשום
טו"ר – טוען/ת רבני/ת
טו"מ – טענות ומענות
כ"ש – כל שכן
לכו"ע – לכולי עלמא
לפי"ז – לפי זה
עו"ס – עובד/ת סוציאלי/ת

פו"ר – פריה ורביה
פרש"י – פירוש רש"י
צ"ב – צאן בחל
שאל"כ – שאם לא כן
שכ"ו – שאר כסות ועונה
שלו"ב – שלום בית
חוי"ק – חופה וקידושין

סימני הבאת פסקי דין

תוכן עיניינים

3.....	מאבקי סמכות
4.....	רכוש
5.....	כתובה
7.....	צווי הגבלה
8.....	בירור יהדות
11.....	תנאים למתן הגט

דבר המערכת

ברצוננו להפנות את תשומת לבכם לשלושה נושאים שהולכים וצוברים תאוצה בפסיקתם של בתי הדין הרבניים בשנים האחרונות, ואשר עולים גם בגיליון זה:

1. כידוע, הגושה עתירה לבג"ץ (2477/19) כנגד בתי הדין הרבניים והרבנות הראשית בדרישה להפסיק ולחייב עולים לבצע בדיקות גנטיות על מנת להוכיח את יהדותם. סוגיית הבדיקות הללו עולה בשני פסקי הדין האחרונים. אם בפס"ד מס' 7 רק המליץ ביה"ד האזורי על ביצוע בדיקה כזו, כדרך להוצאת המבקש מרשימת מעוכבי הנישואין, הרי שבפס"ד מס' 6 מדובר על מקרה מטריד יותר. מדובר היה על אשה שהוכרה כבר כיהודיה, נישאה כהלכה וילדה ילדים. בהליך הגירושין העלה הבעל טענות כנגד יהדותה. ביה"ד האזורי אמנם הדגיש שאין הוא מחייב את הבדיקה, אולם משסירבה האשה לבצעה הכניס אותה ואת ילדיה לרשימת מעוכבי הנישואין, תוך שהוא מצייין שעריכת הבדיקה (וקבלת תוצאות חיוביות) היא הדרך להוצאתם ממנה. עם זאת, בשני המקרים קבע אותו הרכב בביה"ד הגדול כי יש להכיר ביהדותם של המבקשים ואין צורך בעריכת הבדיקות (אם כי אין הוא שולל את התועלת שבעריכתן במקרים שונים).

2. בפס"ד מס' 4 מחייב ביה"ד את הבעל במלוא תשלום הכתובה אף טרם מתן הגט, בשל חיובו של הבעל בנתינתו. הבסיס לאפשרות זו מצוי בדברי ראשונים והחייב אף מצוי בדברי הרמ"א בשולחן ערוך קנד כא. הפוסקים נחלקו האם מטרתו של חיוב מלוא הכתובה היא להוות אמצעי לחץ על הבעל הסרבן למתן הגט. דומה שההרכב דנן סבור שלא, ולכן המקורות שהוא מביא מדברים רק על זכותה של האשה לכתובתה אך לא על השאיפה שהלחץ הכלכלי יביא את הבעל למתן גט (בתמורה לוויתור על הכתובה). עם זאת, בהרכבים אחרים מוצגים הדברים אחרת. ראו, למשל, בתיק (חיפה) 852107/5 (פורסם במאגרים): "שטעם חיוב הכתובה קודם מתן הגט הוא מדין כפיה, ואם נראה לבי"ד שע"י גבית כתובה יבוא לגרשה, מגבים".

3. פס"ד 5 מורה על ביצוע ההרחקות המקוריות של רבינו תם (הימנעות משיתופו בחיים הדתיים והחברתיים של הקהילה וכו'), וכן על פרסום פרטיו ברבים על מנת להגדיל את הלחץ הציבורי עליו. אמנם כאן מדובר על בעל שעזב את הארץ כך שמרבית צווי ההגבלה המנויים בחוק אינם רלוונטיים לגביו, אולם מצאנו בשנים האחרונות הפעלת לחץ חברתי ודתי דומה גם על סרבנים השוהים בארץ. יש לציין כי בעבר נמנעו בתי הדין משימוש בכלי זה, אך כאמור הוא שב לארסנל הכלים של בית הדין בשני העשורים האחרונים, וכזכור אף בג"ץ התיר לו לעשות בכך שימוש (בג"ץ 5185/13).

קריאה מועילה,

פרופ' עמיחי רדזינר
עורך ראשי

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי
כל הזכויות שמורות ©
ISSN 1565-4176

מאבקי סמכות

1 | סמכות בית הדין לדון בתביעות מזונות ילדים ורכוש שהוגשו גם לבית המשפט

בית הדין הרבני הגדול:

הרב **יצחק אלמליח** - דיין

הרב **אליהו היישריק** - דיין

הרב **אברהם שינדלר** - דיין

העובדות:

1. ביום 11.9.16 הגיש הבעל לבית המשפט בקשה לשוב סכסוך.
 2. ביום 30.10.16 חתמו הצדדים על הפסקת הליך המהות.
 3. ביום 15.11.16 הגישה האשה לבית המשפט תביעה למזונות ילדים ובקשה למזונות זמניים.
 4. ביום 21.11.16 הגיש הבעל לבית הדין תביעת גירושין אליה כרך את מזונות הילדים.
 5. ביום 22.11.16 הגיש הבעל לבית הדין בקשה לקביעת סמכות במזונות הילדים בטענה שהאשה הגישה את תביעתה במהלך 15 הימים בהם הייתה מנועה מלהגיש תביעה בהתאם לחוק הסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה.
 6. בהחלטה נוספת של בית הדין מאותו יום, בנוגע לתביעת רכוש הצדדים, נקבע כי תביעת האשה לבית המשפט, הוגשה במהלך 15 הימים בהם הייתה מנועה מלהגיש תביעות, ומשכך הסמכות לדון ברכוש הצדדים מסורה לבית הדין.
 7. ביום 8.12.16 קבע בית המשפט לענייני משפחה מזונות זמניים לקטינים, מבלי שהתקיים דיון במעמד הצדדים.
 8. ביום 24.1.17, במסגרת דיון בבית הדין בבקשת הבעל להטלת עיקול, הועלתה שאלת הסמכות במזונות ורכוש. בית הדין הורה על הגשת סיכומים בנושא.
 9. ביום 15.6.17 קבע בית הדין כי הסמכות בענייני רכוש הצדדים נתונה לו. בנוגע לתביעת המזונות, הועלתה הטענה לפיה בית המשפט כבר דן ופסק בענייני מזונות, ומשכך הורה בית הדין על הגשת אסמכתאות בנדון.
 10. ביום 12.7.17 אישר בית המשפט את הסכמת הצדדים לפיה בית המשפט ימתין להכרעת בית הדין בסוגיית הסמכות.
 11. באותו יום ניתנה החלטה על ידי בית הדין הרבני לפיה מאחר ובית המשפט פסק מזונות זמניים ומתוך עיקרון לכיבוד הדדי של הערכאות, בית הדין מסלק עצמו מתביעת המזונות. על החלטה זו הוגש ערעור לבית הדין הגדול.
- לטענת המערער, תביעת המזונות הוגשה במהלך 15 הימים בהם

הייתה התובעת מנועה מלהגיש תביעה ובכל מקרה בית המשפט לא קנה סמכות בהחלטה למזונות זמניים שניתנה רק כסעד זמני. כן נטען כי הייתה הסכמה דיונית מפורשת שאושרה על ידי בית המשפט לפיה בית המשפט ימתין להכרעת בית הדין בעניין המזונות והרכוש.

לטענת המשיבה, בית המשפט דן ופסק במזונות זמניים, ומשכך ובהתאם להלכת פלמן אין ביה"ד יכול לדון בכך. כן נטען כי המערער פנה בעצמו לבית המשפט בבקשה להפחתת מזונות ורק משנדחה פנה לבית הדין. מעבר לאמור, טענה המשיבה כי בתביעת המזונות לבית הדין לא פורטו צרכי הקטין וננקב סכום נמוך ללא פירוט ומשכך הכריכה נעשתה שלא בתום לב ושלא כדין.

✂️ נפסק:

בהחלטות מיום 22.12.16 ומיום 15.6.17 קיבל בית הדין את עמדת הבעל לפיה תביעות האשה הוגשו לבית המשפט, בתקופה בה הייתה מנועה מלהגישן. בתביעה הרכושית לא התקיים דיון בבית המשפט וכן לא ניתנו החלטות לגופו של עניין ומשכך החלטת בית הדין הייתה חד משמעית. לעומת זאת, בתיק המזונות הועלתה הטענה שבית המשפט כבר דן בתיק לגופו. נראה כי גם בית המשפט הבין שסוגיית הסמכות טרם הוכרעה, כך שאישר את הסכמת הצדדים לפיה ימתין להכרעת בית הדין בטרם דיון בתיק לגופו. כן ברורה עמדת הצדדים לפיה פסיקת המזונות הזמניים לא הביאה להכרעה בנוגע לסמכות.

לאור האמור, אין מקום להחלטת בית הדין נשואת הערעור, לפיה משנתן בית המשפט החלטה למזונות זמניים הסמכות מסורה לו. יתרה מכך, החלטתו האחרונה של בית המשפט מעידה כי בית המשפט פינה את מקומו לבית הדין, על מנת שיכריע בעניין הסמכות ושעד להכרעה זו לא ידון בית המשפט בעניינים אלו. החלטת בית הדין ניתנה באותו יום בו הגיעו הצדדים להסכמה שאושרה על ידי בית המשפט, ומשכך הסמכות הצדדים, אשר יש בהן להשליך על ההכרעה לעניין הסמכות, לא היו בפני בית הדין בעת החלטתו.

לאור האמור, הערעור התקבל כך שהחלטת בית הדין מיום 12.7.17 התבטלה. כן נקבע כי הסמכות לדון בתביעת מזונות הילדים מסורה לבית הדין וככל שלאשה יש טענות בנוגע לכנות הכריכה ו/או אי פירוט, עליה להעלות את טענותיה בפני בית הדין האזורי.

תיק מס' 1138468/1 ניתן ביום י"א בשבט תשע"ח
(27.1.18)

הופיעו: עו"ד יצחק עמרני (לאשה), עו"ד בצלאל הוכמן (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדור רכוש.

פסק הדין עוסק גם בנושאים מזונות וסדרי דין.

2 | סמכות בית הדין לדון בשאלת עיכוב נישואין שלא נקבעה בעת הגירושין

בית-הדין הרבני האזורי פתח תקווה:

הרב **אברהם שמן** - דיין

הרב **אברהם אבידר** - דיין

הרב **דוד גרוזמן** - דיין

☑ העובדות:

הצדדים גרושים. הגרוש הגיש תביעה לעכב נישואי גרושתו, אליה צירף דו"ח חוקר מעת שהצדדים היו נשואים. האשה טענה כי בהתאם להנחיות נשיא בית הדין הרבני הגדול, בבקשה לעיכוב נישואין לצד ג' יש לזמן את צד ג' לדיון. התקיים דיון אליו הוזמנו צד ג' והחוקר. האשה טענה כי בית הדין נעדר סמכות לדון בבקשה מאחר ובמעשה ביה"ד לא נקבע עיכוב נישואין לאשה כלפי צד ג'.

✂ נפסק:

בית הדין קובע כי הסמכות לדון בעיכוב הנישואין מסורה בידי, למרות שבשעת הגירושין לא נקבע עיכוב נישואין על האשה. בית הדין יונק את סמכותו לדון בשאלה הן מכוח ההלכה היהודית והן מכוח סעיף 2 לחוק שיפוט בתי דין רבניים. ההליך הנדרש לצורך קביעת העיכוב נקבע בהנחיותיו של נשיא בית הדין הרבני הגדול, התשע"ה - 2015, לפיהן היה על בית הדין להבהיר ב"מעשה ביה"ד" בעת מתן הגט, האם חל על האשה עיכוב או איסור להינשא לצדדים שלישיים כלשהם. יחד עם זאת, אין בהוראה זו כדי לעכב יכולת לחקירה מעמיקה ובירור העובדות לאשורן. זאת ועוד, לבית הדין שמורה תמיד הזכות לברר ולהגיע לאמת, הן על פי ההלכה והן על פי החוק. בית הדין מונה מספר סיבות אפשריות לכך שבית הדין לא ציין את נושא עיכוב הנישואין במעשה ביה"ד, ודוחה את טענת האשה בדבר חוסר סמכות.

בית הדין קובע כי תביעת הגרוש הנה גם במסגרת הליך "סתירת דין". לפיכך, על בית הדין לנהוג לפי הוראות תקנות הדיון (ס' קכט-קלא), לפיהן רשאי בעל דין בכל זמן לבקש דיון מחדש בעניינו, על סמך טענות עובדתיות או ראיות חדשות שלא היו ידועות לו בדיון הקודם. בית הדין קובע כי העובדות, הראיות והמידע החדש נולדו לאחר סידור הגט, ולכן רשאי בית הדין לדון מחדש על פי הראיות החדשות שבפניו.

"האשה והנטען הצהירו בפני ביה"ד כי כיום הם חיים כבעל ואשה, אך סרבו לענות לשאלה האם נישאו זל"ז בקידושין כדמויי. לטענת ב"כ האישה - האישה מסרבת לענות מחשש שתופלל, ועל פי החוק מוקנית לבעל הדין הזכות לא לענות אם יש חשש שהוא יופלל בכך. ביה"ד מבהיר כי טענה זו איננה מקובלת עליו. וזאת משום שביה"ד צריך לדעת האם האישה היא אשת איש או לא. שהרי אם היא אשת איש ונישאה בצורה זו או אחרת לנטען - יש לאוסרה להינשא לכל העולם".

לאור האמור, הורה בית הדין על עיכוב נישואין לאשה ולצד ג' (=הנטען), כל אחד מהם כלפי כל העולם, עד לקבלת פסק דין, וכן קבע כי על הצדדים להגיש סיכומיהם לגוף התביעה.

תיק מס' 1098598/16, ניתן ביום ב' בשבט תשע"ט (9.1.19)

הופיעו: עו"ד וטו"ר צבי גלר וטו"ר זיו ברקוביץ (לאשה), טו"ר אריה גרליץ (לאיש).

הערה: להמשך הדיונים בתיק זה ולתוספת נימוקים ראו תיק 1098598/16, מיום ט' בתמוז תשע"ט (12.7.19), אשר פורסם במאגרים המשפטיים.

פסק הדין עוסק גם בנושאים קידושין וסדרי דין.

רכוש

3 | כאשר קיים מאמץ משותף יש לבצע איזון שוויוני של זכויות סוציאליות גם אם ההכנסות לא היו שוות; יש לאזן את כושר ההשתכרות שנרכש על ידי בן זוג בזכות היותו של בן הזוג השני המפרנס העיקרי.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:
הרב **אוריאל לביא** - אב"ד
הרב **מרדכי מזרחי בר אור** - דיין
הרב **מאיר פרימן** - דיין

☑ העובדות:

הצדדים התגרשו וביה"ד המשיך לדון בחלוקת הרכוש. בני הזוג הסכימו שהחלוקה תהיה בהתאם לחוק יחסי ממון. המחלוקת בין הצדדים עוסקת בשאלה האם יש להפעיל את סעיף 8(2) ולחרוג מאיזון משאבים שוויוני. האשה מבקשת להפעילו ולקבוע כי כל הזכויות הסוציאליות שצברה יהיו שייכות לה בלבד. לטענתה, האיש לא פרנס את המשפחה, ואף יצר חובות, בעוד היא פרנסה את המשפחה לבדה. עוד היא טוענת שהאיש כלל לא עבד במשך זמן רב, בשל לימודיו והתמחותו.

האיש מכחיש את טענותיה וטוען שהיה שותף מלא בפרנסת המשפחה. עוד הוא טוען כי האשה הצליחה להתקדם כלכלית בשל

עם האשה את כושר ההשתכרות שרכש. לאור האמור הצדדים יודיעו לבית הדין תוך שבעה ימים מהי עמדתם ביחס לצורך במינוי אקטואר, בהתאם לאמור.

תיק מס' 155676/28, ניתן ביום ט' אלול תשע"ט (09.09.2019).

הופיעו: עו"ד אסנת שרון מ"ד לאשה' (לאשה), עו"ד אלכסנדר מאיר בן עזרא ועו"ד חנית הלוי (לאיש).

למדור זה ראו גם פסקי דין מס' 8, 4, 1.

כתובה

4

חיוב במלוא הכתובה טרם מתן הגט ובמזונות מעוכבת לבעל שחויב בגט אך מעלה תנאים לנתינתו; הטלת צווי הגבלה בנוסף לכך.

בית- הדין הרבני האזורי בירושלים:
 הרב **אוריאל לביא** - אב"ד
 הרב **דוד זב לבנון** - דיין
 הרב **שלמה תם** - דיין

העובדות

לפני כשלושה חודשים ביה"ד חייב את הבעל בגירושין. במועד שנקבע לסידור גט סירב הבעל לתת גט, ומשכך נקבע דיון נוסף בעניין האמצעים שיש לנקוט כנגד הבעל עקב סירובו זה. הבעל לא התייצב לדיון, אלא באת כוחו בלבד. באת כוח הבעל הודיעה שהבעל ניתק עמה קשר. האשה ביקשה להביא את הבעל בצו הבאה בלא שחרור בערבות, לחייבו במזונות מעוכבת מחמתו וכן להוציא נגדו צווי הגבלה לרבות מאסר. ב"כ הבעל השיבה שהוא לא יהיה מוכן להתגרש "לפני שנושא הרכוש יחולק ביניהם". תביעת הרכוש מתנהלת בבית המשפט.

נפסק:

פס"ד ראשון (תקציר):

א. הבעל לא ציין את נושא הרכוש בדיון הקודם שהתקיים כנושא המעכב את מתן הגט. האשה מסכימה שהרכוש יחולק בחלקים שווים, ואין זו עילה לעיכוב הגירושין. בית הדין רואה בחומרה רבה את אי הופעתו של הבעל לדיון. מוטל על הבעל להתייצב לדיון

העובדה שהוא מימן את לימודיה והכשרתה. לדבריו, הוא פדה את כל הזכויות הסוציאליות שצבר לצורך פרנסת המשפחה ולכן הוא מבקש שגם זכויותיה של האשה יכללו באיזון.

נפסק:

לאחר העיון בחומר שבתיק ובחומר שהוגש, לא נמצאה הוכחה חד משמעית על כך שהייתה התנהלות כלכלית חריגה באופן קיצוני מהמקובל בין בני זוג, שיש בה כדי לקבוע חריגה מאיזון שוויוני. במרבית מהטענות קיימת הכחשה של "גרסה מול גרסה", ללא הוכחות מספקות המעידות על קיום מקרה קיצון המצדיק חריגה מאיזון שוויוני. יתכן והכנסות הצדדים אכן לא היו שוות, אך ברור שהיה מאמץ משותף של הצדדים. שני הצדדים עבדו ועמלו יחדיו לפרנסת התא המשפחתי. הוכח קיום מאמץ משותף שדי בו כדי להחיל את הסדר איזון המשאבים שבחוק יחסי ממון, גם אם ההכנסות לא היו שוויוניות. אכן הכנסותיה של האשה עלו במשך השנים, אך מימון הלימודים לצורך הכשרת האשה התבצע מהקופה המשותפת. מאידך, האישה למד... ולאחרונה אף קיבל רישיון מקצועי. אין ספק שלימודי האישה היו בתקופת החיים המשותפת, אין ספק שבתקופת הלימודים האישה פרנסה פחות את המשפחה בשל לימודיה ובתקופת ההתמחות קיבל משכורת מינימלית בלבד. הצדדים התגרשו לפני שסופק בידם ליהנות במשותף מפרי ההשקעה בלימוד המקצוע המבוקש. כאן המקום להתחשב בכושר ההשתכרות שרכש האישה במערכת הנישואין. כושר שלא הניב פירות למערכת הנישואין, אך אין ספק שיכול להניב פרות בעתיד. לאשה מגיע חלק בכושר ההשתכרות שרכש האישה במהלך החיים המשותפים.

מהאמור עולה שאמנם איזון הזכויות שכבר נצברו אמור להיות שוויוני, אך מאידך יש לאזן גם את כושר ההשתכרות שרכש האישה, כך שלאשה מגיעה מחצית מכושר ההשתכרות שרכש האישה עם קבלת רישונו.

על מנת שבית הדין יוכל להעריך את שווי כושר ההשתכרות של האישה ביחס לזכויות הסוציאליות שצברה האשה, עולה הצורך לברר תחילה מהן הזכויות שכבר נצברו. לאחר קבלת תמונת איזון המשאבים שכבר נצברו, יוכל בית הדין לסיים את שומת שווי כושר השתכרות של האישה ביחס לאיזון.

בהחלטה קודמת נאמר שעם השלמת ההליך בפסיקה אודות יישום סעיף 8(2) לחוק, בית הדין יורה על עריכת דו"ח לאיזון משאבים. עתה מתברר שלצורך איזון המשאבים יש צורך גם בשומת שווי כושר השתכרות האישה. שומת כושר השתכרות האישה תעשה לאחר עריכת איזון בזכויות שכבר נצברו, ללא כושר ההשתכרות. על כן עולה הצורך לערוך תחילה בדיקה ביחס לשווי הזכויות שנצברו. משכך, עולה הצורך במינוי אקטואר לעריכת איזון בזכויות, תוך הצגת שווי הזכויות גם בדרך היוון הזכויות לשווי כיום. לאחר קבלת הדו"ח ישוב בית הדין לעיין בשומת ערך שווי כושר ההשתכרות של האישה, ביחס לזכויות לאיזון, ויקבע כיצד יש לאזן באופן סופי את הזכויות שנצברו ושווי כושר ההשתכרות.

במידה וקיימת הסכמה של הצדדים ששווי כושר ההשתכרות של האישה שווה למחצית מהזכויות הסוציאליות שברשות האשה, הצדדים יודיעו על כך לבית הדין וייתיר הצורך במינוי אקטואר, האשה תישאר בזכויות הרשומות על שמה והאישה יפטר מלחלוק

ולהציג טענותיו. ביה"ד לא ייתן את ידו לעיגון ולעיכוב ללא תכלית, ולאור כל זאת יזומן הבעל לדיון נוסף, בצו הבאה, עם שחרור בערבות ע"ס אלף וחמש מאות שקלים.

ב. מאחר שהבעל חויב בגירושין ואינו מצייט לפסק הדין, ומאחר והבעל עובד ומתפרנס, בית הדין מחליט לחייב את הבעל בדמי מזונות בסך אלף וחמש מאות שקלים לחודש שישולמו לאשה כ"דמי מזונות מעוכבת", החל ממועד מתן החלטה זו.

ג. מאחר והבעל חויב בגירושין, יש מקום לדון בחיובו בתשלום הסכום הנקוב בכתובה במלואו, וזאת גם עוד בטרם ניתן הגט. על האשה לצרף לתיק עותק משטר הכתובה, ובדיון הבא בית הדין ידון גם בתביעת הכתובה.

פס"ד שני (במלואו):

ביחס לשאלה זו של חיוב הבעל בתשלום הכתובה, מאחר והבעל במעשיו השליליים הביא עליו את הפירוד כמפורט בפסק הדין הנזכר וגרם לפירוק הנישואין, הרי שהגירושין יצאו ממנו ועליו לשלם את מלוא הסכום הנקוב בשטר הכתובה.

אמנם במקרה שמחייבים הבעל בגירושין בעקבות תביעת האשה לגירושין, בנסיבות מסוימות לא יהיה חיוב לתוספת כתובה על יסוד שיטת ר"ח (בתוס' יבמות דף סה, ב ד"ה כי). אולם במקרה שלפנינו, הגירושין אינן מכוח תביעת האשה בלבד, אלא תביעת הגירושין באה לעולם מפני מעשיו השליליים של הבעל, ובנסיבות אלו דברי ר"ח לא נאמרו.

ביחס לשיטת ר"ח נציין לשו"ת רבי עקיבא איגר החדשות סי' נא שכתב - "כוונת תוס' כיון דידוע לו דנישאת רק ע"ד אישות הוי כנתחייב לנהוג לה אישות ובאם לאו ראוי לה להיות נפקעת ממנו, אי"כ משום הכי לא מקרי מפקעת עצמה לומר לנביה אדעתא למשקל ולמפיק, דכל שא"א לו לנהוג לה אישות כראוי ראוי לה להפקיע עצמה ממנו עכ"ל.

החזו"א (אה"ע סי' סט ס"ק כב ד"ה ידני תוספת") כתב, וז"ל:

"והאומר אי אפשי אלא כמנהג הפרסיים (כתובות דף מח, א), דאמר יוציא ויתן כתובה, נראה דיש להן תוספת [כתובה], וכל שכן, במורד מתשמיש או אומר אינו זן ואינו מפרנס דמחייבין ליה לגרש, יש להן תוספת, וכן במדיר את אשתו (כתובות דף ע, א), יש לה תוספת, דכל שהוא מעיק לה, הוי כמוציאה לדעתו... ויש מקום לומר, דאלו שכופין להוציא מודה ר"ח דיש להן, דכיון דאנוסה היא, חשיב כמוציאה הוא, ודלא כבי"ש סי' קנ"ד סק"א וכ"ש בנעשה מקמץ שלא לדעתה... ומיהו במורד בבחירת לב, כמו מדיר ונעשה מקמץ, ודאי יש לה תוספת... וגם בנעשה מוכה שחין, יש לומר דיש לה תוספת, שזה אונס יותר גדול אצלה, ואי אפשי לה למיקם קמי' ולא מיקרי דאיהי מפקה נפשה."

ביחס לשיטת הבי"ש סי' קנד סק"א שהביא את דברי ר"ח גם ביחס לעילות המפורטות באה"ע סי' קנד ס"א, עיין בתשובת נפת צופים חלק אה"ע סי' קי, ובפד"ר כרך א' עמ' 216-222.

בפסק הדין הנ"ל בעמוד 218 כתבו - "ברור הדבר, כי גם לדעת הרא"ש יש הבדל - כשהאשה דורשת גט בגלל זה שהבעל אינו זן אותה - בין אינו זן אותה מפני שאין לו היכולת להשתכר ולזון אותה, ובין אינו זן אותה מפני שאינו רוצה להשתכר ולזון. כן רק במקום שאין לו היכולת לזון, וכמו במקום שאין לו היכולת לחיות חיי אישות, דעת הרא"ש היא שהוא פטור לשלם התוספת, כי אף שסיבת הגירושין היא בבעל, והוא הגורם לגירושין, אבל הרי סיבה זו

היא שלא באשמתו ואנוס הוא בדבר, ולכן הגירושין הם לא מחמתו אלא מחמת הנסיבות, ויש לזקקם על חשבון האשה שביזמתה באו, וזה נקרא כופין מחמתה, והבעל פטור לשלם את התוספת כי על דעת כן לא התחייב.

אבל אם הבעל אינו זן את אשתו מפני שאינו רוצה להשתכר ולזון, ובגלל זה היא דורשת גט, הרי דרישת הגט באה בגלל מרידתו של הבעל, והגירושין הם באשמתו שהרי לא מאונס אינו זן אותה אלא מרצון, כי בזדון מרד באשתו, ולו היה רוצה הרי יש לו היכולת להשתכר ולזון אותה. ואף שבסוף פסיקת הגירושין הם לפי דרישת האשה, דרישה זו אינה אלא תוצאה הגיונית מרצונו או אי רצונו של הבעל, ולכן זה נקרא שמחמתו באה הדרישה לגט. ולא יתכן לומר בכנון זה שהגט הוא מחמתה. ומאחר שישוד הפטור לר"ח הנך דכופין מחמתה נופל כאן, לכן גם לדעת הר"ח אין הבעל פטור לשלם התוספת. ואם לא נאמר כן, הרי לפנינו דרך לבעל מורד להתחמק מתשלום הכתובה, לא יזון אותה ויאלצנה על ידי זה לדרוש גט, ויהיה פטור לשלם הכתובה על ידי המרידה, בטענה על דעת שתדרשי גט לא התחייבתי, דבר זה אין הדעת סובלתו."

עד כאן מפסק הדין הנזכר.

וכן דעת הגאון ר"ש אלישיב זצ"ל בפד"ר ח"ח עמ' 278, שכתב: "אבל בגורם כזה שבידי הבעל להסירו כגון שהבעל רועה זונות שבידו לעזוב דרכו ולהתייצב על דרך טוב, ככה"ג לא הפסידה מתנותיה, ודינו כמגרש מרצונו, ואף חייב לשלם לה תוספת כתובה". אמנם הגאון ר"ש ישראלי זצ"ל (שם, עמ' 279) חולק, ואינו מחלק ביחס לתוספת כתובה בין מקרה שבו היה ביד הבעל להסיר את הגורם לחיוב הגירושין, למקרה שאין בידו. אך ראייתו מ"מאיש על"י באמתלא מבוררת שפסק הרמ"א כדינא דמתיבתא ואינה מקבלת כתובה ותוספת כתובה, אינה ברורה. מאחר ובנידון הרמ"א אין חיוב גירושין, על כן למרות שמעשיו המאוסים של הבעל הביאו לטענת "מאיש על"י, בפועל אין חיוב גירושין, ובסופו של דבר הגירושין יוצאים מדרישתה של האשה להתגרש. ואין זה דומה למקרה בו הבעל חייב לתת גט עקב מעשיו השליליים, שאז בעקבות חיוב הגט רואים את הגירושין, כגירושין שיצאו ממנו.

לאור האמור בנידון זה שהגירושין הינם תוצאה ישירה למעשי הבעל, עליו לשלם את הכתובה במלואה, דהיינו סך 5,000 דולר שישולמו לאשה תוך 30 יום.

בנוסף, בהתאם לסעיף 2(א)(6) לחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) התשנ"ה-1995 ינתן צו הגבלה שתוגבל זכותו לפתוח או להחזיק חשבון בנק או למשוך שיקים מחשבון בנק בדרך של קביעה כי הוא לקוח מוגבל מיוחד כמשמעותו בחוק שיקים ללא כיסוי התש"א-1981.

וזאת בנוסף ל"מזונות מעוכבת" שכבר נפסקו בהחלטה הקודמת, ופסיקה זו נשארת בעינה. ללא שינוי.

הצדדים מוזמנים לדיון נוסף שיתקיים ביום ד' שבט תשע"ט (10.1.19).

תיק מספר: 1022673/8

ניתן ביום כ"ז תמוז תשע"ח (10.7.18) - פסה"ד הראשון;
כ"א כסלו תשע"ט (29.11.18) - פסה"ד השני.

להיעדרו. הנתבע טען באמצעות ב"כ שמקום הדין בתביעה צריך להיות בארה"ב. התיק הופנה לאגף עגונות. באחד הדיונים מסר ב"כ הבעל שאם האשה תוותר על הילדים הוא ייתן לה גט ללא עיכוב. בדיון אחר טען ב"כ הבעל שהבעל נמצא בחו"ל בשל קשיי פרנסה בארץ, וביקש ששני הצדדים יופנו לרב פלוני, ואם הוא יורה להם להתגרש הוא ייתן גט. האשה סירבה לכך. בעקבות סירוב הבעל להופיע לדיונים ביה"ד נתן הוראה לביטול שירותים קונסולריים וכן חויב הבעל במזונות מעוכבת מחמתו בסך אלפיים ש"ח לחודש. לאחר שלוש שנות דיונים ולאחר שההרכב הקודם שדן בתיק הפסיק מלפעול, הועבר התיק להרכב הנוכחי.

✂ נפסק:

דין ראשון:

הרב אוריאל לביא והרב דוד דב לבנון: בית הדין פוסק שעל פי ההלכה מקום הדין בין הצדדים הוא בירושלים, מפני שלבית הדין בארץ סמכויות לאכוף את פסקי הדין הניתנים על ידו, ואילו בית דין פרטי בארה"ב הינו חסר כוח כפייה ביחס לתביעות גירושין, ואין לחייב את האשה להתייצב בבית דין שאינו יכול לעשות דבר כנגד הבעל אם יחוייב בגט. מלבד זאת, מאחר והצדדים גרו יחד בארץ במשך כמה שנים, הרי שלפי תשובת מהרשד"ם (ח"מ סי' קג וסי' שפו) אם נעשה עסק בין שני שותפים, מקום הדין ביניהם הוא במקום העסק, ואין אחד השותפים התובע את חברו חייב ללכת אחר השותף השני שעבר להתגורר במקום אחר. הדברים הינם קל וחומר בעסק של נישואין. לא יתכן שכן הזוג יעזוב את ביתו וירחיק אל מעבר לים, ויעלה טענה שעל בת זוגו להגיע למקומו החדש. מסתבר שטעם זה הוא היסוד לתקנה (1) לתקנות הדין בבתי הדין הרבניים, ותקנה זו מחייבת את שני הצדדים.

כאמור, הבעל ברח לחו"ל והוא נע ונד ממקום למקום בלי יציבות, מתנער מכל מחויבות למשפחתו ולילדיו ואינו משלם להם מזונות. כל עול הילדים נופל על האשה. בנסיבות אלו אין כל הצדקה שהבעל ימשיך לעגן את אשתו וימנע ממנה את כל חיובי האישות, שארה כסותה ועונתה במשך למעלה מ-3 שנים. העובדה שהאשה תובעת את הבעל שישלם מזונות אינה מצדיקה לעכב את הגט, בפרט שהנושא נידון בביה"ד והוא יכריע בדבר לפי הנסיבות ולפי האפשרויות של הבעל.

לאור כל זאת, בית הדין פוסק שיש לחייב את הבעל בגירושין, ויש לכפות אותו על כך ע"י מיצוי כל האמצעים האפשריים על פי החוק, וזאת מהנימוקים הבאים:

א. גם אם הבעל היה מתגורר בארץ, בנסיבות המתוארות לעיל, הבעל מוכיח במעשיו שאינו רוצה בשלום בית, ולכן אין לו זכות לעכב את הגט. אפילו אם אשה החלה למרוד בבעלה, אם הוא אינו רוצה לחיות עמה כופין אותו לגרש, כמו שכתב רבינו ירוחם בספר מישרים (נתיב כ"ג ח"ח). לשיטה זו, אע"פ שבמורדת מאיס עלי לא כופים או מחייבים לגרש, אם לאחר מכן הבעל הודיע שאינו רוצה בה אך גם אינו רוצה לתת גט, כופין אותו לגרש לאחר שנים עשר חודשים. ככל שיש לבעל טענות ביחס למשמורת הילדים או מזונותיהם, עליו להתייצב לדיון. במקרה זה נושאים אלו בסמכות ביה"ד, והבעל יוכל להגיש את כל תביעותיו בנושא זה לביה"ד

הופיעו: בדיון הראשון - עו"ד אושרית ברזיר-ספר (לאשה), עו"ד פנינה שפירא (לאיש); בדיון השני - עו"ד אסנת שרון ועו"ד תהילה כהן מ"ד לאשה' (לאשה), טו"ר יוסף שאוליאן ועו"ד פנינה שפירא (לאיש).

הערה: לאחר שהבעל המשיך לעמוד בסירובו, נפסק כי "על פי סעיף 2(א)(4) לחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) התשנ"ה-1995 בית הדין מורה בזאת לחברת "אגד", שהינה גוף מבוקר כמשמעו בחוק מבקר המדינה תשי"ח-1958 [נוסח משולב], להימנע מלהמשיך להעסיק את הבעל". ראו במאגרים: תיק מספר 1022673/8 מיום ב' אדר א תשע"ט (7.2.19).

פסק הדין מתאים גם למדורים רכוש, צווי הגבלה ותנאים למתן הגט. פסק הדין עוסק גם בנושא מזונות.

למדור זה ראו גם פסק דין מס' 6.

צווי הגבלה

5 | כפיית גט והטלת הרחקות דרבינו תם, מזונות מעוכבת וצווי הגבלה על אדם שנשש את אשתו וילדיו ומסרב להתדיין בישראל.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:
הרב אוריאל לביא - אב"ד
הרב דוד דב לבנון - דיין
הרב פנחס מונדשיין - דיין

✓ העובדות:

הצדדים נשואים מזה 19 שנה. הם נישאו כדמו"י בארה"ב ובה גרו בתחילה, ולפני עשר שנים עלו לארץ. לצדדים חמישה ילדים, מתוכם ארבעה קטינים. לפני כחמש שנים וחצי, הצדדים נפרדו, ולפני כשלוש שנים הבעל טס לארה"ב ולא שב. בסמוך לכך האשה תבעה לחייב את הבעל בגירושין. האשה כרכה אל התביעה את ענייני הרכוש, המזונות והמשמורת. התקיימו מספר דיונים אליהם הבעל לא הופיע. התובעת ביקשה להציג את טענותיה כנגד בעלה לגופה של תביעתה, ואולם ביה"ד סירב להידרש לכך בהיעדרו של הנתבע, הגם שאין כל הצדקה

בהתאם לסעיף 2 בחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), נשללת זכותו להחזיק בדרכון ישראלי, להאריך את תקפו או לקבל שירותים קונסולריים, למעט לשם חזרה לארץ. מאחר ולטענת האשה הבעל מסית את הילדים כנגדה באמצעות שיחות טלפון, עד להשלמת בירור הטענה, על הבעל להימנע משיחות טלפון אלו, ועל הגורמים שעומדים בקשר עם הילדים, להימנע מלסייע לבעל בכל הקשור ביצירת קשר טלפוני עמם.

תיק מספר: 1069751/1 ניתן ביום ט"ו בטבת תשע"ט (23.12.18) דיון ראשון, וביום א' שבט תשע"ט (7.1.19) דיון שני.

הופיעו: טו"ר משה מיטלמן (לאשה), עו"ד וטו"ר צבי גלר וטו"ר זיו ברקוביץ (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדור תנאים למתן גט. פסק הדין עוסק גם בנושאים: סדרי דין, עילות גירושין, ילדים ומזונות.

למדור זה ראו גם פסק דין מס' 4.

בירור יהדות

6 | שלילת ניסיונו של בעל להטיל ספק ביהדות אשתו לצורך פטור מתשלום כתובה; ביקורת על דרישת ביה"ד האזורי לבדיקה גנטית לצורך הפרכת האפשרות שאשה אינה בתה הביולוגית של אמה.

בית הדין הרבני הגדול:
הרב **אליעזר איגרא** - דין
הרב **א' אהרן כץ** - דין
הרב **שלמה שפירא** - דין

העובדות:

מדובר בערעור על פסיקת ביה"ד האזורי שקבע כי לא ניתן לאמת את יהדות האשה ולכן היא מעוכבת נישואין, וכי ילידה יונסו לרשימת טעוני הבירור. האשה טוענת כי היא יהודיה מלידה. מן התעודות של הוריה עולה כי אין ספק ביהדותם. בשנת 2016 תבעה האשה גירושין וכתובה. בביה"ד העלה הבעל טענה כי האשה אומצה ואינה יהודיה. קרוב משפחה שהובא

שיכריע בדבר על פי דין. אולם האב בחר לברוח מהארץ, הוא מסרב להתייצב לדיונים בביה"ד לבירור התביעות התלויות ועומדות לדיון, ומבקש שלא להתמודד עם חיוב המזונות שיש לו כלפי ילדיו. עצם סירובו לשלם מזונות הוא דבר חמור לכשעצמו, אבל בוודאי שאין הצדקה להוסיף חטא על פשע וגם לעגן את אשתו.

ב. בנד"ד המצב הוא חמור הרבה יותר. הבעל ברח לחו"ל, ובכך שאינו מתייצב לדיון אינו מותיר כל אפשרות לבחון האם בכלל ניתן להחזיר את שלום הבית. לכן אף אם יטען שאשתו מרדה בו שלא כדון, דבר שלא הוכח בנד"ד, אין מקום להתייחס אל האשה כמורדת. ללא דיון במעמד הצדדים שבו יתקיים "שמוע בין אחיכם", וכל עוד לא התברר אחרת, האשה בחזקת כשרות ודינו של הבעל הוא של מורד, שזו עילה מצד עצמה לחייבו בגט. הלכה היא שאם בעל עוזב את אשתו כשהיא אינה חייבת ללכת אחריו, כופין אותו לגרש. הדבר נזכר כבר בטור (אה"ע סי' קנד) וכן נפסק בשו"ע (שם, סעיפים ח' ו-ט'), וכן מצינו בראשונים ואחרונים שהשיקול של עיגון האשה הינו טעם בלעדי לכפות את הבעל בגירושין.

לאור האמור, אנו פוסקים כי מאחר והבעל מסרב לשוב לארץ לעמוד לדיון ומסרב לתת גט, יש לכפותו בכל אמצעי הכפייה האפשריים כדי שייתן גט לאשתו ללא עיכוב. בית הדין פונה בזאת לרבנים ולראשי הקהל במקום מגוריו של הבעל, שיעשו את הנדרש כדי להביא את הבעל לתת גט לאשתו, וככל שיעמוד בסירובו חייבים להרחיקו מהקהילה ולאסור עליו להיכנס לבית הכנסת ולכל מוסד אחר של הקהילה, להימנע ממשא ומתן עמו ולנהוג עמו בכל הרחקות דר"ת, ובכל אמצעי כפייה המתאימים על פי החוק.

ככל שתוך 20 יום לא תוגש הודעה מטעם הבעל על הסכמתו לתת גט, ביה"ד יפרסם את פרטי הבעל ותמונתו בתפוצה רחבה באינטרנט, לרבות באזור מגוריו, ויבקש מהציבור סיוע ללחוץ על הבעל בכל דרך חוקית שייתן גט. יש גם לפתוח תיק למתן צווי הגבלה.

הרב פנחס מונדשיין: מצטרף למסקנות.

דין שני:

הבעל לא הגיע לדיון שנקבע, ואף שלח הודעה שבה טען כי כלל אינו מכיר בסמכות בית הדין הישראלי משום שהוא הולך בדרכו של רבי יואל טייטלבוים, האדמו"ר מסאטמר.

ביה"ד קובע שהוא אינו מתכוון לדון שלא בנוכחות שני הצדדים, והודעות בכתב אינן תחליף להתייצבות פיזית בביה"ד. אך למרות היעדרות הבעל, כפייתו בגט נקבעה על בסיס עובדה ברורה של עזיבת הארץ והמשפחה ועיגון האשה תוך סירוב להתייצבות לדיונים בתביעתה. אין לקבל את טענות הבעל לפיהן הוא אינו מכיר בסמכות ביה"ד, הן משום שהוא לא העלה אותן בעבר והן משום שכפי שהתברר, ההלכה מחייבת את קיום הדיון בירושלים.

לאור זאת, ביה"ד חוזר ופונה לרבנים במקום מגוריו של הבעל להטיל עליו את ההרחקות האמורות בפסה"ד הקודם, וכן מורה לפרסם את פרטיו ותמונתו באינטרנט כדי להביא ללחץ ציבורי עליו. בנוסף לכך עליו לשלם מזונות מעוכבת בסך 4000 ש"ח לחודש לאור שיטת מהרי"ט (שו"ת מהרי"ט ח"א קיג ופד"ר ח"א 74 וח"ד 161).

מאחר והבעל אינו מתייצב לדיון, הרי שמותר לאשה לתבוע את מזונותיה ומזונות ילידה בערכאות בארה"ב, בהתאם לשו"ע חו"מ סי' כו, ולפי הנהל של אכיפת פסק דין ישראלי במדינה זרה.

בעת מתן פסק הדין. וק"ו בנידון דידן שלפי הנסען, עתה התגלתה עובדה שלא הייתה ידועה עכ"פ למערערת בעת הליך בירור יהדותה, ולפיה אין היא בתה הביולוגית של האם היהודיה. משכך ודאי לא נפל פגם כלשהו בהפניית המערערת לבירור יהדותה". עם זאת, להמלצתו של מברר היהדות אין ידים ורגליים. לא ברור כלל מהו הספק העובדתי עליו הוא מצביע. בתעודות אין שום ממצא המעורר חשש לאימוץ. המברר גם הסתמך על כך שהאם הייתה בת 44 בעת הלידה, אולם כלל לא ברור מדוע הדבר אמור לעורר ספק: "ומעתה בנידון דידן, שהאם עכ"פ לא נחקרה, מאן לימא לן מהי הסיבה ללידתה בגיל מאוחר בעיה רפואית או רצון שונה, אך סברות אלו שאפשר להנדד בהם לכאן ולכאן אינן מעוררות ספק אמיתי שיצריך אותנו לבדוק חשש אימוץ, ללא ראיה אמיתית כלשהי לחשש זה".

מן הגמרא בקידושין עט ע"ב עולה שילדים הכרוכים אחר אמם נחשבים כילדיה ויחוסם נקבע לפי יחוס האם (אלא אם מדובר באדם שנשוי לשתים נשים ויתכן שאחת מגדלת את בת חברתה, אך זה לא רלוונטי במקרה דנן). יתר על כן, אם אינה כרוכה אחריה, ואף אם ילדה אותה שנים רבות לאחר נישואיה, עדיין יש להניח שמדובר בבתה, משום שלפי רוב אם אשה נשואה טוענת שאדם הוא בנה יש לסמוך על כך אלא אם יש ראיה כנגד ההנחה המסתמכת על הרוב. לפי מקורות שונים שמביא הדיין, גם באשה ששהתה עם בעלה למעלה מעשר שנים ולא ילדה בהן, הרי שאם טוענת שילדה לאחר מכן יש להאמין לה. ועוד, במקום שאנו תולים את הבת באמה על פי רוב או חזקה, כפי שעשינו כאן, אין לעשות בירור נוסף גם אם הוא אפשרי לביצוע.

לאור זאת, לא היה מקום לדרישת הבדיקה הגנטית של מברר היהדות. אמנם, מקידושין סו ע"ב ודברי הראשונים שם עולה שיש מקום לבירור נוסף אם ניתן לערוך בקלות, אולם מתשובת החתם סופר (אהע"ז ח"ב סי' סז) עולה שהדברים נכונים רק למקרה בו הבדיקה אינה כרוכה בהוצאות גדולות. הבדיקה במקרה דנן היא בדיקה יקרה ואין לחייב לערכה.

זאת ועוד, לצורך עריכת הבדיקה הגנטית לאם דרש בית החולים צו שיפוטי וזאת לאור הנחיות משרד הבריאות. ביה"ד סירב להוציא צו כזה גם לאחר פניות חוזרות של האשה, ולכן תמוהים דבריו על כך שהבדיקה לא נערכת בשל סירוב האשה ואמה. ביה"ד גם טעה בדבריו לפיו אין צורך בצו שיפוטי. זו טעות שבמהותה היא "טעות המהווה פגם בניהול הדיון באופן המשפיע על תוצאות הדיון", ובית הדין הוא זה שמנע את קיום הבדיקה בפועל, שהרי האשה הוכיחה את הסכמתה לבדיקה בעצם פנייתיה לביה"ד.

הבעל טען את דבריו על סמך דברים ששמע כביכול מאם האשה. אולם מסתבר שהוא לא שמע אותם ממנה. יתר על כן, "אף אם האם הייתה מופיעה בפנינו ואומרת שהבת אינה בתה הביולוגית, לא הייתה לאמירה זו משמעות הלכתית כלשהי, שהרי כאמור לעיל בעת שנאמרו דברי האם, אם נאמרו, למערערת היו שני ילדים ואמירה שכזו יש לה השלכה גם לגבי הילדים, ומהאי טעמא אין האם נאמנת וכמו שביארנו בעבר במקרה דומה בו נטען שאם סיפרה כביכול שאין היא יהודיה (עיין תיק ירושלים 885943/1 - פורסם במאגרים)". דין יכיר לפיו נאמן האב לפסול את בנו אינו רלוונטי, הן משום שהוא פועל באב בלבד (שו"ע אהע"ז ד' כ"ט), והן משום שאפילו האב לא נאמן כשיש כבר ילדים לבנו (שם). אמנם, היה מקום לפחות לקבל את הספק לגבי הילדים מדין יכיר, שהרי אביהם אומר שהם אינם

לעדות הכחיש טענה זו. הבעל דרש לבצע בדיקת רקמות לצורך בירור הקשר הביולוגי בין האשה לאמה (שהיא ודאי יהודיה). האשה סירבה לבקשה זו וטענה כי הבעל רק רוצה להיפטר מחיוב הכתובה. למרות זאת פתח ביה"ד האזורי בהליך בירור יהדות ומינה חוקר יהדות. הלה טען כי מן המסמכים אכן עולים ספקות בנוגע לשאלת היותה של האשה בתה הטבעית של אמה, והציע לשלוח אותן לבדיקה גנטית. ביה"ד אימץ המלצה זו. האשה ואמה סירבו לבצע את הבדיקה. דבר זה הוביל את ביה"ד האזורי לקבוע באוקטובר 2018 כי יש ספק ביהדות האשה וילדיה. על החלטה זו הוגש הערעור שלפנינו (בינתיים התגרשו בני הזוג). הבעל לשעבר ביקש למחוק את הערעור משום שלטענתו הוא הוגש באיחור.

✂ נפסק:

הרב שלמה שפירא: לבעל לשעבר אין מעמד בתיק ויש למחוק את בקשתו למחיקת הערעור. למרות שאכן עבר זמן רב מאז החלטת ביה"ד קמא, הרי שבשל חשיבות הנושא והשלכתו על הילדים ידון ביה"ד בערעור.

"עצם התנגדותו של הבעל לשעבר/האב לקיום דיון המשליך על כשרות ילדיו מורה שבירור האמת בנושא קריטי זה לילדים, אינה מעניינת אותו, מפני שקביעה זו משרתת אותו להיפטר מתביעת הכתובה שהגישה האשה, למרות הפגיעה האנושה היכולה להיגרם לילדיו.

המבקשת הופיעה בפנינו ביום כ"ג אדר א' תשע"ט, הציגה מסמכיה וביה"ד חקר אותה על תולדותיה. הליך שלא נעשה בפני ביה"ד האזורי, הליך שאילו נעשה כפי שמחייבות התקנות ובאופן שהדיינים מבינים אופני ההתנהלות בבריה"מ, היה מונע עגמת נפש והוצאת החלטה מוטעית ע"י ביה"ד האזורי".

הרב שפירא עומד על חובת השתתפות דיון בהליך בירור יהדות, ומציין שכך קובע סעיף 9 להנחיות בירור יהדות. הדבר הכרחי משום שמברר היהדות אינו דיון ואינו יכול לפסוק הלכה למעשה, ולא יתכן שהדיין יהווה חותמת גומי בלבד להכרעתו. במקרה זה, ביה"ד האזורי רק שמע את טענת הבעל ולא ביצע כל בירור באופן ישיר, למרות שהבין את ההשלכות הקשות של ערעור יהדות האשה.

לאחר שמיעת דברי האשה, קובע הרב שפירא שיש לאשר את יהדותה. בהמשך דבריו הוא מנמק את החלטתו. ראשית, יש לציין כי אישור יהדות בעת הנישואין אינו פוטר את ביה"ד מבירור בעת הגירושין, באם עלו ספקות חדשים ביהדות: "בבג"ץ 359/66, בנימין ניתיה נגד הרבנות הראשית והמועצה הדתית ירושלים נכתב שסמכותו וחובתו של רושם הנישואין לבדוק יהדותו של מגיש הבקשה לנישואין אם התעוררו לו ספיקות ולא ניתן פסק דין של בית דין רבני בנושא זה. והוא הדין שבית הדין הרבני מחויב בדבר, שבמקום שהתעוררו לו ספיקות על יהדותו של אחד הצדדים, דבר המשליך על סמכותו, מוטל עליו תחילה לבדוק אם מתקיים בפניו התנאי הראשון המקנה לבית הדין סמכות לדון בגירושין, דהיינו אם שני בני הזוג יהודים. וק"ו במקום שאחד מן הצדדים העלה טענה זו בפני ביה"ד. ולכן ודאי שהתנהלותו של ביה"ד, עצירת הדיון בעניין הגירושין והפניה למברר יהדות הייתה כראוי. כמו כן תקנות קכ"ח וקכ"ט לתקנות הדיון מאפשרות ולפעמים מחייבות את ביה"ד לבדוק אם לא טעה בפסק דינו. אפילו במקרים בהם היו הדברים ידועים

7 | יהדותו של מי שתעודת לידת סבתו מצד אמו העלתה תהיות וחשש כי אומצה.

בית הדין הרבני הגדול:
הרב אליעזר איגרא - דיין
הרב א' אהרן כץ - דיין
הרב שלמה שפירא - דיין

העובדות:

בית הדין האזורי קבע כי יהדותו של המערער מסופקת, ולכן הוא הוכנס לרשימת מעוכבי נישואין (וכן בני משפחתו, שלא היו צד לערעור). אמנם ביה"ד קיבל את הטענות הנוגעות ליהדותה של אם אמו של המערער, אולם שני מומחים - אחד מטעמו של ביה"ד והשני ממכון 'שורשים' - העלו חשש שאותה סבתא הייתה מאומצת ולכן גם אם גדלה בבית יהודי, אין בטחון שהיא אכן יהודיה, וממילא כך גם כל צאצאיה.

ביה"ד האזורי המליץ לערוך בדיקה גנטית בין סבת המערער לבין קרובי משפחת הוריה, אולם המבקש לא איתר קרובים כאלה משום שלדבריו כל בני המשפחה של אחי הורי הסבתא נספו בשואה. ביה"ד קיבל הסבר זה ולא ראה בו התחמקות של המערער. מנגד, מבררי היהדות שעליהם הסתמך ביה"ד העלו תהיות לגבי התעודות המלמדות כי הסבתא היא בתה הביולוגית של אמה. הם גם מצאו סתירות במספר פרטים בתעודות שונות שהוגשו על ידי המערער.

נפסק:

יש לקבל את הערעור. השאלות שהעלו מבררי היהדות בביה"ד האזורי אינן מובילות בהכרח להשערה כי הסבתא אומצה. על כן הדין מחייב "להעמיד את אם האם בחזקת בתה הביולוגית של אימה, כך הם רובם של האנשים וכך גם הוחזקה אם האם, ודינו של המוחזק כבנם של פלוני או של פלונית, היינו הבא עמהם לפנינו בתורת בנם 'כרוך אחריהם' וכו' הוא כבנם הביולוגי הוודאי לכל דבר ועניין - מן הדין אף "סוקלין על החזקות" על פי חזקה זו". לאור זאת, אין צורך לקבוע כי ההנחה שלא מדובר באימוץ היא בהכרח ההסבר היחיד. די אם נניח שהסבר האימוץ הוא הסבר שאינו הכרחי, ועל כן השאלות שהעלו מבררי היהדות אינן יכולות לסתור את החזקה ואת הרוב שלפיהם מדובר בבת ביולוגית.

בית הדין עומד על הקשיים והסתירות הקיימים במסמכים לפי טענת מבררי היהדות ומציע להם הסברים אחרים משל המבררים. כך למשל הצביעו מבררי היהדות על כך שתעודת הלידה של הסבתא הונפקה ב-1946 כשנתיים וחצי לאחר הלידה שנטען כי הייתה ב-1944. על כך עונה ביה"ד: "איחור של שנתיים ומחצה בהנפקת תעודת הלידה יכול אמנם במקרים מסוימים להצביע על אימוץ, אך ודאי שכשלעצמו אינו ראיה לאימוץ ואינו יכול לסתור לבדו את מוחזקותה של הבת כבתה הביולוגית של אימה. הדברים נכונים

יהודים. אולם כאמור האב לא מחזיק בדיעה ברורה וישירה מאם האשה על כך שבתה מאומצת, ולדעת כמה אחרונים במקרה כזה אין דין 'יכיר'. ועוד, גם אם אמירתו הייתה ודאית, הרי שבמקרה זה לא היה יכול לפסלם. מדברי הרמב"ן בחידושו לביבמות מז ע"א עולה שהאב אינו יכול לפסול את בנו, כאשר באמירתו הוא פוסל גם את אמו (כמו במקרה דנן), אולם היא סותרת את דבריו. כך גם עולה מראשונים אחרים ומדברי השו"ע בחו"מ רע"ט ד'. "ולהכי בנידון דידן שהאם מכחשתו והוחזקה יהודיה אין הוא נאמן לפסול את בנו ע"י אמירתו שאינם נכרית".

מלבד זאת, בנידון דידן ברור שאמירתו של הבעל סובלת מחוסר אמינות משום שמטרתה אינה בירור האמת אלא ביטול הנישואין ופטור מתשלום כתובה. בכזה מקרה ניתן להסיק מן הגמרא בב"ב קכח ע"ב והרשב"ם שם שלא חל דין יכיר. וכן עולה משו"ת חתם סופר אהע"ז ח"א סימן עו. "ומוכח שהיכא שאומר אמירתו כדי להשיג טובת הנאה אינו נאמן והכי נמי בנידון דידן לא יאמן, מפני שמטרת אמירתו הייתה לפוטרו מכתובה". לאור כל האמור ברור שאין לפקפק ביהדות האשה וילדיה. על ביה"ד האזורי לדון בתביעתה לתשלום כתובה.

הרב אליעזר איגרא: "ברצוני להוסיף ולהבהיר את אשר הארכנו בו בפס"ד אחר, בעניין בדיקת הרקמות ומקומה ההלכתי (תיק ירושה ביה"ד הגדול 927675/4 - פורסם במאגרים). אין ספק שהתפתחות המדע נותנת כלים בידי הדיינים בפרט ומערכת המשפט ככלל ע"מ לברר את העובדות לאשורן. אמנם במקרה שבפנינו לדעתנו אין צורך בבדיקה זו ע"מ לקבוע יהדות. אבל כלי חשוב זה של בדיקת רקמות יכול לסייע רבות לטוענים ליהדותם ומתקשים להוכיח את יהדותם. בדיקת הרקמות איננה בדיקה "גזענית" כפי שרוצים להציג אותה גורמים מסוימים. ונהפוך הוא כל אם היא יהודיה בין אם היא בהירה או כהה, מלוכסנת עיניים, או צהובה. ליהדות אין כל קשר לגזע, וגדולי חכמי ישראל היו גרי צדק. אם האימא יהודיה מכל מין וגזע בניה הם יהודים.

לצערנו הרב בתיק בפנינו פרט לדין ההלכתי נפלה גם טעות מעשית בעניין ההפניה לבדיקת רקמות הדורשת צו שיפוטי אותו סרב ביה"ד להוציא. ביה"ד פונה בזאת לכב' נשיא ביה"ד הרה"ג ד. לאו שליט"א להוציא הנחיות ברורות בעניין זה, וכן לחשוב על מציאת דרכים להקלת ההליך על המבקשים לעבור בדיקה זו במסגרת בדיקת יהדותם".

תיק מס' 1177776/3, ניתן ביום כ"ה באדר ב' תשע"ט (1.4.2019).

הופיעה: טו"ר אלעד זמיר ועו"ד שירה לב-ציון מארגון 'עתים' (לאשה), עו"ד שי גולדנברג (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדור כתובה.
פסק הדין עוסק גם בנושאים סדרי דין וילדים.

העובדות:

בני הזוג חיים בנפרד שנים ארוכות. בשנת 2013 קבע בית הדין הגדול כי "מצווה על הצדדים להתגרש זמ"ז, והאישה זכאית לפיצוי הוגן מהבעל עם הגירושין. בהתאם לאמור אנו קובעים: הצדדים יתגרשו, בכפוף לכך שהאישה תקבל פיצוי הולם בגין הגירושין". התיק הועבר לבית הדין האזורי על מנת לקבוע את גובה הפיצוי, אולם זה לא הצליח להביא את בני הזוג להסכמה. במקביל התנהלו בין הצדדים דיונים בבתי המשפט שהסתיימו ביולי 2019 (ראו: עמ"ש (ת"א) 9228-05-18).

נפסק:

בפני ביה"ד מונח ערעורו של הבעל על החלטת ביה"ד האזורי מיום י"ט טבת תשע"ד 22/12/13 המודיעה לביה"ד הגדול שלא עלה בידם להביא את הצדדים להסכמה לגבי גובה הפיצוי, ולכן הם מחזירים התיק לטיפולו של ביה"ד הגדול. הרכבי ביה"ד הגדול בגלגוליהם השונים ניסו להביא הצדדים לידי הסכמה אך ללא הועיל, גם הרכב בית דינו ניסה בדיון האחרון להביא את הצדדים להסכמות, אך האישה המקבלת מזונות מידי חודש בחודשו סירבה להתפשר ודורשת שהבעל ישלם מזונותיה עד אחרית ימיה, משכך ביה"ד חייב להוציא פסיקתו. הצדדים חיים בנפרד למעלה מעשרים שנה, שני הצדדים שונאים זה את זה.

פירוק השיתוף בנכסי הצדדים נערך זה מכבר, והאישה קיבלה כל זכויותיה על פי חוק. זכויות המאפשרות לה חיים סבירים. אין ספק שחלק גדול מהזכויות שקיבלה מגיעים לה על פי חוק ולא בהכרח על פי דין. כמו כן אין ספק שמחצית הרכוש שקיבלה מהווה פיצוי ראוי.

כפי שכתבנו האישה אינה חפצה בבעל, אלא מעכבת הגירושין כדי לחייבו להמשיך לשלם לה מזונותיה. מכיוון ששני הצדדים אינם רוצים זה בזו, האישה חייבת לקבל גיטה כדברי ר' ירוחם הידועים וכהוראת הגר"ח פאלאג'י
לאור האמור ביה"ד קובע:
א. מקבלים ערעור הבעל.
ב. האשה חייבת לקבל גיטה.
ג. מכיוון שהאשה חייבת לקבל גיטה הבעל פטור מתשלום מזונותיה.
ד. התיק יוחזר לביה"ד האזורי לצורך סידור ג"פ.
ה. עם מתן החלטה זו ביה"ד מורה לסגור את התיק.

תיק מס' 796880/5, ניתן ביום ט"ו במרחשון התש"פ (13.11.2019).

הופיעו: עו"ד ליאן קהת ועו"ד גילור ידידיה נחום (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדור רכוש.
פסק הדין עוסק גם בנושאים עילות גירושין ומזונות.

למדור זה ראו גם פסק דין מס' 5, 4.

תמיד ועל אחת כמה וכמה כשהלידה היא סמוך ונראה להגעת האם היולדת לעיר, לאחר גלות של ימי ואימי המלחמה, הכאוס ששרר באותה תקופה, ובתום מסע מפרך... הנפקת תעודת לידה מסודרת אינה בהכרח הדבר הראשון שבה והעומד בראש מעייניה של היולדת ושל בעלה, ובה בעת גם סמוך ונראה לשחרורה של העיר מהכיבוש הנאצי - מה שלא תורם, לא ליכולת ההתארגנות המהירה של היולדת ומשפחתה בה, לא לארגונם של מוסדות השלטון ולרבות של מרשם האוכלוסין, ולא למוטיבציה למהר להנפיק דווקא תעודת לידה לילדה יהודייה בעוד המלחמה האכזרית עצמה טרם תמה והחזית עם אפשרות השינויים בה - גם לרעה - אינה רחוקה כל כך. גם מעט לאחר המלחמה נותר עוד הרבה לשקם הן בעיר, כבכל עיר שחוותה את מאורעות המלחמה הנוראה שבהיסטוריה, הן במשפחה כשכל משפחה - ומשפחה יהודית בפרט - שחוותה אותה. איחור בהסדרת מסמכים ותעודות עוד שנה ומחצה לאחר תום המלחמה (בזירה האירופית) אינו תמוה ומופרך עד כדי שאפשר יהיה לבסס עליו - לבדו או בסיוע התמיהה שאינה תמיהה על המסע ל... - את הרעתה של החזקה".

על כן קובע ביה"ד כי "אם אמו של המערער עומדת בחזקתה כבתה הביולוגית של אימה היהודייה ומשכך בנותיה וילדיהן ובכללם המערער הם יהודים. המערער הוא אפוא יהודי - בן לאם יהודייה (ולאב שאינו יהודי) ויכול אפוא להינשא כדת משה וישראל בכפוף לקיום יתר הברורים הנעשים בעת רישום הנישואין". יש להסיר אותו ואת יתר קרוביו מרשימת מעוכבי הנישואין.

תיק מס' 1192122/2, ניתן ביום כ"ז בסיון תשע"ט (30.06.2019).

הופיעה: טו"ר ג'ניפר ברנר מארגון 'עתים' (למערער).

תנאים למתן הגט

8 | אין לקבל מצב של סרבנות גט ארוכה בשל ניסיון לקבל מזונות וכספים; קבלת מחצית מהרכוש מייתרת את הצורך בפיצוי גירושין.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב **אליעזר איגרא** - דיין

הרב **אי אהרן כץ** - דיין

הרב **שלמה שפירא** - דיין

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל
רקמן בפקולטה למשפטים שבאוניברסיטת בר-אילן,
הינו מרכז משפטי - חברתי הפועל במסגרת אקדמית
ועוסק בקידום צדק מגדרי בתחום דיני המשפחה
בישראל, תוך מחויבות לערכי היהדות ולערכיה של
מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

פעולות המרכז:

המרכז מפעיל תוכנית לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה אשר במסגרתה מיוצגות ללא עלות עשרות נשים מדי שנה, הן בבתי המשפט האזרחיים והן בבתי הדין הדתיים. כמו כן במסגרת התוכנית המרכז מעניק ייעוץ משפטי חינם למאות נשים מכל רבדי האוכלוסייה באמצעות קו סיוע טלפוני.

בנוסף, המרכז מפעיל מספר תוכניות המספקות תמיכה רגשית לנשים בתהליכי פרידה וגירושין. בכלל זה, קבוצות תמיכה ופרויקט "אשה לצדך" המציע ליווי פרטני של מתנדבת אשר הוכשרה על ידי המרכז. הייעוץ המשפטי והליווי הרגשי משלימים זה את זה לכדי מתן מענה הוליסטי ומעצים לנשים הפונות למרכז.

המרכז פועל לקידום מדיניות ושינויי חקיקה בתחום דיני המשפחה בפרט בנושאים הנוגעים לנשים ומעמדן וזאת באמצעות פרסום ניירות עמדה, מחקרים, עתירות לבג"ץ, ייזום וקידום חקיקה, כנסים ועוד. המרכז תומך ושותף פעיל במאבק למען מציאת פתרונות הלכתיים לעגונות ומסורבות גט.

כתובת המרכז:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן רמת-גן 5290002
טל: 03-5318895 | פקס: 03-7360499
דוא"ל המרכז: rackman.center@biu.ac.il
דוא"ל המערכת: DVD.rackman@gmail.com
www.rackmancenter.com

הדין והדיין

גליון מספר 53